

M A R I A M I E S

Kvinnlig livs- och samtidshistoria

Kvinnor har av den officiella historieskrivningen kallats 'historielösa'. Maria Mies diskuterar här varför det är så viktigt att kvinnor undersöker sin historia och ser sambandet mellan individuell livshistoria och samtidshistoria. Hon påpekar att forskningen om äldre kvinnors biografier måste beakta de politiska och sociala villkor under vilka de levde.

När vi diskuterade ett förslag till forskningsprojekt¹ som hade som målsättning att undersöka kvinnorörelsens och kvinnoorganisationernas historia i kolonierna, frågade en av mina kollegor: varför måste kvinnor undersöka sin historia, är det inte tillräckligt om de är på det klara med sin nuvarande situation och försöker förändra den? Vad hjälper det dem att veta hur det var förr? Denna fråga är betydelsefull inte bara för kvinnohistoria i allmänhet utan även för den enskilda kvinnans historia, alltså för hennes biografi. Varför sysslar vi med vår historia? Jag ska försöka besvara denna fråga nedan, innan jag tar upp sambandet mellan individuell livshistoria och samtidshistoria.

Grupper (klasser, folk) som vill förändra status quo, som inte vill acceptera förtryck och utsugning som något av Gud eller naturen givet, behöver historien. Denna tes bekräftas inte bara av många exempel ur historien (jfr nationella befrielseörelser, bonde- och arbetarrörelser) utan hänför sig även till det nödvändiga logiska sambandet mellan viljan att förändra och det historiska tidsperspektivet. Den som vill bryta sig ur förhållanden som innebär förtryck och utsugning *måste* förstå att dessa förhållanden uppstått som ett resultat av historien och inte av biologin ('naturen') eller religionen (vilka oftast sammanfaller). Ingen befrielse kan ske på grundval av en biologisk determinism. De grupper, vilkas förtryck och utsugning förklaras med biologiska kriterier, måste därför

ovillkorligen avslöja att dessa förklaringar är mystifikationer som tjänar till att stärka makten. Men det kan de göra bara om de vet hur de blivit vad de är. Endast då kan man få ett förändringens perspektiv som inte bara avgränsas av upproret. Kvinnor — liksom bönder och färgade (eller koloniserade) — hör till de grupper som den officiella historieskrivningen kallar 'historielösa'. Det betyder att deras liv utspelas och tar slut i 'naturliga' cykler: födelse, födande, barnuppfostran, död. Eller: sådd, växande, skörd, vår, sommar, höst och vinter. (Jfr också vad Marx sagt om det asiatiska produktionssättet när det gäller den självbärande indiska byggesamfundets historielöshet.)

Idag vet vi att bönder och kvinnor ingalunda var så historielösa som man inbillat oss, men eftersom historien skrevs ur segrarens och härskarens perspektiv finns kvinnor och bönder inte med och kallas därför 'historielösa' och 'naturliga'. Orsaken till detta är bl a att dessa grupper utnyttjats nästan som *naturtillgångar*. De finns alltid där, de producerar barn och livsmedel som är nödvändiga för att främja de egentliga 'historiska' subjekten, nämligen lönearbetaren och kapitalet, som är de som först 'gjort' historia i den mening den har idag. Om kvinnorna menar allvar med sin befrielse måste de enligt min mening studera sin egen historia. De måste avvisa den biologiska determinismen — de kan inte låta sig läsas fast vid en rent cyklisk historieuppfattning.

Historien är nödvändig för identiteten

Det är nödvändigt att utforska och ha kunskap om historien för att finna en identitet. Denna sats relaterar jag såväl till den enskilda kvinnan som till oss kvinnor i allmänhet. Mycket har under senare år skrivits om varför kvinnor har så svårt att bygga upp en egen identitet, en egen självkänsla, varför de ständigt upplever sig själva som styrda eller upplever att de finns till för andra. Detta förhållande har ofta förklarats med objektiveringen av den kvinnliga tillvaron, med den offerstatus som samhället tillskrivit kvinnorna. De grupper som arbetade med egna erfarenheter hade bl a som mål att med hjälp av gruppsamtal återge kvinnorna deras egen identitet. Jag anser dock att denna metod inte räcker till för att uppnå målet. Man spekulerade över och analyserade kvinnors erfarenheter mest utifrån psykologiska och psykoanalytiska aspekter, men inte som historia. Dvs kontinuiteten i ett liv, även i dess brytningar och nederlag, fungerade i gruppen inte så mycket som materiell grund för denna identifikation som uttryck för bestämda erfarenheter. Styrka växte ur gruppen, men inte ur jagsökandet. Problemet med kvinnlig identitet tycks emellertid för mig hänga nära samman med den historielöshet som tillskrivits oss. När det egna livet ses bara som en räkka bestämda episoder, episoder som på medvetandets yta ofta inte har något med varandra att göra, när vissa delar av livet medvetet och/eller omedvetet förträngs, kan det bara leda till ett sönderstyckat medvetande om den egna identiteten. Om vi därför vill nå fram till ett återupprättande av den kvinnliga identiteten, den individuella såväl som den kollektiva, så är det enligt min mening nödvändigt att gå längre än detta episodtänkande och ta vår egen historia på allvar och acceptera den som grund.

Många kvinnor har betänkligheter mot ett sådant perspektiv. De anser att en sådan syn på förmedlingen av före och efter, förflutet, nutid och framtid skulle leda oss till samma lineära, framstegsoptimistiska historieuppfattning som företräds av de kapitalistiska och socialistiska patriarkerna. Vi kvinnor borde förlita oss mera på vår omedelbara er-

farenhet, våra upplevelser, vår intuition, våra känslor. Vår historieforskning borde metodmässigt snarare följa myterna och den mystiska enheten av förflutet, nutid och framtid. För oss kan det inte alls handla om att dra fram verkliga kvinnors historia i samtidsmedvetandets ljus, utan om vår identifiering med det sedan länge dolda och med självklarhet förtryckta 'kvinnliga', de kvinnliga 'krafterna' i naturen och kosmos. I motsats till männen skulle kvinnorna inte ha lämnat det naturliga kretsloppet. De skulle kunna befria sig och upptäcka sin egen identitet om de avgränsade sig från männens historia, som bestäms av framstegstänkande och instrumentell rationalitet.

Fastän jag förstår kvinnornas uppror mot den sakrationalitet som omger oss, fastän jag anser det viktigt att söka efter ursprunget, kan jag likväl inte vänja mig vid den ohistoriska, idealistiska och odialektiska metod där allt detta sker. Vi kan inte finna vår identitet om vi överlämnar 'huvudet' åt männen och 'ledarna' och begränsar oss till det som de sedan länge tillskrivit oss, nämligen 'hjärtat' och 'magen'. Den nya 'kvinnligheten' slutar då åter i den gamla kvinnligheten. Det har bara skett en omvärdering i några kvinnors huvuden, men inte någon omvälvning av förhållandena.

Motstånd mot den ständiga historieförstörelsen

Det jag sagt om problemet med att finna sin identitet har inte bara att göra med kvinnans samhälleligt strukturerade tillvaro som sådan. Det är idag mycket svårare för kvinnor att komma till insikt om sin livs- och samtids-historia än det var för våra mödrars generation. Det beror inte bara på överflödet av information i vår omvärld, utan framför allt på att de flesta människors biografi faktiskt är splittrad och att de är underkastade en historieförstörelse som ständigt pågår. De byter bostad och arbetsplats flera gånger i livet, hus, möbler, kläder försvinner och ersätts av andra. Relationer byggs upp och rivs ner igen. Vänskapsrelationer klarar för det mesta inte några längre flyttningar. Varje år sticker alla utomlands på semester. Dessa erfa-

renheter har i regel ingen koppling till det egna livets kontinuitet. De står där som block eller främmande kroppar, har inget att göra med det som var före eller det som kommer efter och heller inget samband med de människor som vi annars hör samman med.

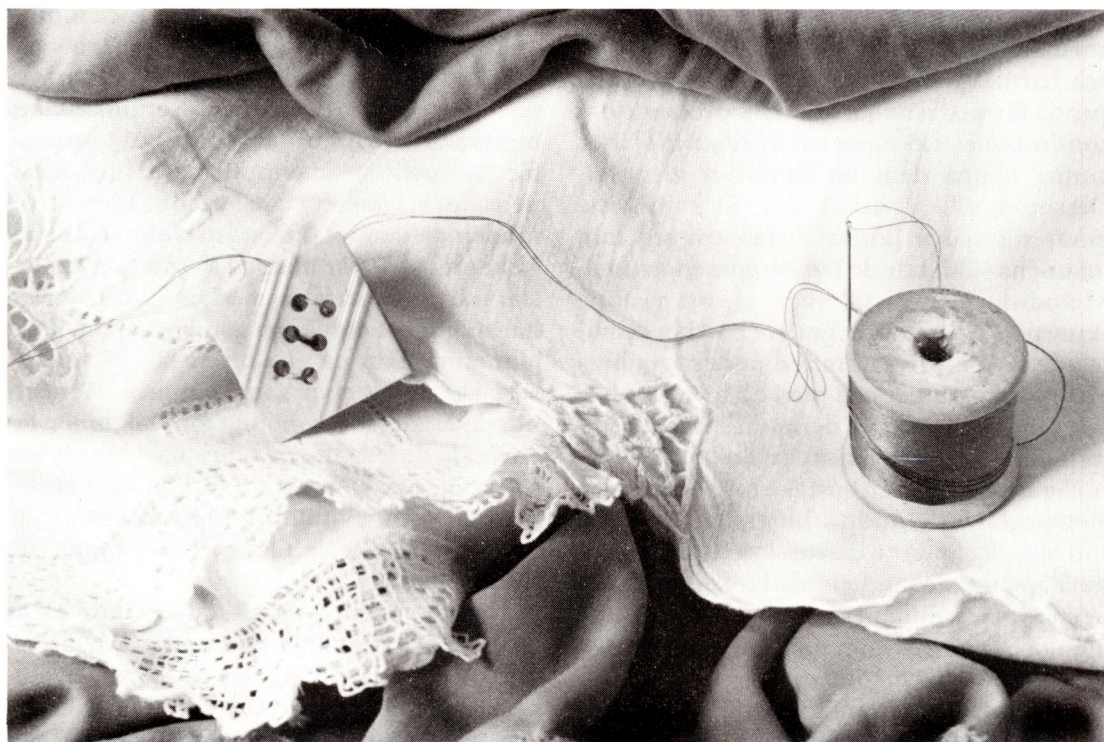
Jag anser att denna historieförstörelse är särskilt ödesdiger eftersom den inte heller har lämnat själva kvinnorörelsen i fred. Många kvinnor betar sig på liknande sätt när det gäller vissa aktioner och initiativ inom kvinnorörelsen. De har gjort något som de tyckte var meningsfullt just för tillfället. Men sedan har de låtit saken bero, de flyttade, åkte på semester, upptogs av 'personliga relationer' osv. Allt detta ursäktas för det mesta med att vi vägrar göra det som vi inte längre tycker är roligt. De aktiva försvinner ur bilden och knappt något har nedtecknats. De kvinnor som kommer efter börjar för det mesta om från början. Har de tur hittar de några dokument och finner då förvånat att det mesta 'redan hänt förut'. Så gör sig förstörelsen av vår historia gällande bakom vår rygg, legitimerad av det tvingande i vår rå-

dande belägenhet, av våra känslor för stunden; denna förstörelse som stämmer överens med den kapitalistiska slit- och slänglogiken. Vi anser att vi skulle 'ha satt något i rörelse' men vi har själva samtidigt bara 'blivit satta i rörelse'. Om vi vill motverka denna ständiga förstörelse av vår historia (för annars förlösas vårt eget liv och vår rörelse blir en förlösad rörelse), så måste vi, enligt min åsikt, hålla samman 'huvud' och 'hjärta' och hålla fast vid vår verkliga, inte drömda eller önskade, historia.

Hur livshistoria och samtidshistoria förmedlas

Det är nödvändigt att vi förändrar perspektiven, finner vår identitet och gör motstånd mot slit- och slänghistorien om vi inte ska låta kvinnorörelsens politiska mål förfalla till ren medvetandeutveckling. Den individuella biografien, fasthållandet och nedtecknandet av enskilda kvinnors levnadsöden kan här ge ett bidrag. För mig tycks detta visserligen gälla bara om undersökningen av den

Gunilla Ahlström, 'Stilleben' 1982, foto.

enskilda biografin sker samtidigt med en undersökning av den tid som den utspelas under. Detta verkar självklart, för vad skulle det konkreta stoffet i ett liv bestå av, om inte även av de element som inverkar på det i en given epok? Hur kan man undersöka 50-, 60- eller 70-åriga kvinnors biografier utan att ta hänsyn till krig, nazitid, efterkrigstid. Hade inte dessa händelser en avgörande inverkan på deras liv?

Trots detta framträder samtidshistorien knappast i någon av de händelser som behandlades på detta sammanträde. Den kvinnliga biografin tycks ha mer att göra med de olika stationerna i en kvinnas 'normalbiografi' än med den tid i vilken den utspelas. Konkret innebär detta att det individuella kvinnoödet med födelse, barndom, sjukdom, kärlek, äktenskap, barnafödande, skilsmässa, yrke och så vidare står i förgrunden. När vi skrev om vad misshandlade kvinnor i Köln varit med om gjorde vi på samma sätt (jfr *Frauenhaus Köln: Nachrichten aus dem Ghetto Liebe*, Frankfurt 1980). Vi ansåg att vi bättre skulle kunna förstå kvinnans 'vårdskarriär' om vi dokumenterade de olika stationerna i hennes individuella liv. Därför utgick vi också från stationerna i en kvinnlig normalbiografi: barndom, kärlek, giftermål och barn. Vi ansåg att vi därigenom skulle kunna förmedla något av ett medvetande om kontinuiteten i kvinnornas liv till dem själva, kunna hjälpa dem att finna en identitet. Dessutom ville vi också veta när kvinnorna inom sig själva börjar distansera sig från männens våld, när de börjar göra motstånd. Metodiskt gick vi till väga så, att vi först skrev ned kvinnans biografi och sedan diskuterade de olika livsavsnitten under åtskilliga gruppdiskussioner och med hjälp av rollspel och videofilm. Under dessa diskussioner inträffade det visserligen att kvinnan inte längre såg sitt öde som en enstaka företeelse, utan återspeglade i de andras biografier, men till slut blev det ändå en diskussion på det individuella planet. Männens våld förstods visserligen som ett allmänt fenomen, som berörde många (alla?) kvinnor, men det förstods inte som ett *historiskt* fenomen.

Bristerna i ett sådant tillvägagångssätt anser jag idag vara att det förleder till att se det

manliga våldet som en tidlös företeelse, och å andra sidan får till resultat att detta våld ses som biologiskt, och omvänt, att kvinnornas offertillvaro, vilken ses som lika given, är bunden till cykeln födelse, barndom, äktenskap, barn, död som om detta var hela hennes liv. Idag undrar jag om det inte hade varit möjligt att i dokumentationen och diskussionen av livshistorierna ta med mer av den aktuella samtidshistorien, t ex upplevelserna av krig och flykt och av dagens ekonomiska kris och arbetslöshet. Visserligen är det så att denna samtidshistoria för de flesta kvinnor utspelas 'utanför' den privata sfären. Ändå påverkar den hela tiden omärkligt denna livssfär. Det motstånd som många kvinnor känner mot politik är typiskt. Politik är männens angelägenhet. Enligt min åsikt bibehålls detta privatiserande perspektiv om samtidshistorien så att säga stannar utanför den kvinnliga biografins dörr. Jag förmodar också att när man tonar bort samtidshistorien i arbetet med den kvinnliga 'normalbiografin' (jfr t ex koncentrationen på rollmodellen) så har det bidragit till att slagordet: *det personliga är politiskt* har tolkats allt mer inskränkt och snävt, tills det slutligen bara innefattat det privata, dvs problem med individuella relationer. Det politiska var trots allt bara det privata. Detta återtag till allt snävare 'mer tillfredsställande sammanhang' motsvarade kvinnornas allt mindre intresse för 'storpolitiken', som allt mer blev männens angelägenhet och som idag fört oss till randen av den totala katastrofen. Det är logiskt att man, när man på så sätt faktiskt avstår från att befatta sig med samtidshistorien har möjlighet att känna gemenskap med det allmänna bara på ett 'mystiskt', 'magiskt'² sätt, i alla händelser bara i fantasin. På så vis blir det utan vidare möjligt för reaktionen att använda de en gång revolutionärt tänkta ansatserna, t ex kampanjen för lön till hemarbetande och kvinnorörelsens betoning av mödrarnas arbete, till att underbygga sin kvinnofientliga politik med.

Dessutom: om man inskränker individens biografi och inte låter den omfatta samtidshistorien så blir det omöjligt att lära av historien. Födelse, barndom, giftermål etc är stationer som kvinnan inte kan återvända till.

Men om de ses i ett samtidshistoriskt sammanhang blir det mycket väl möjligt att lära av historien. När vi t ex inte bara frågar vad moderskapet och kärleken betyder för kvinnorna, utan vad moderskapet betydde under nazitiden, vad kärlek innebär i krig, vad det innebar att vara yrkesverksam på femtio- och sextiotalen osv. Om man går tillväga på det sättet kommer det att visa sig att den förment så cykliska kvinnliga 'normalbiografen' ingalunda är så cyklisk som allmänt antas. Vad som till sist blir historia, vad som skrivs ned, bestäms i stor utsträckning av vilka frågor vi ställer till historien. Om vi ställer frågorna bara till den (cykliskt uppfattade) kvinnliga individuella biografen, så blir kvinnornas historia bara en mängd sådana kvinnliga individuella biografier, som dessutom ständigt förblir desamma. Men om vi tar med samtidshistorien — som ingalunda berör kvinnorna enbart som offer, utan även som handlande, som medbrottslingar eller motståndskämpar — i biografiforskningen

så finns det en chans att vi kan ta kvinnofrågan ur denna ständiga cykel. Vi kommer då inte bara att få en mer fullständig bild av den enskilda biografen, utan även bidra till att den ödesdigra uppdelningen mellan politiskt och privat upphävs och att kvinnorna åter förs in i det historiska, det offentliga rummet. Detta kommer sedan utan tvivel att medföra en förändring av detta rum.

Livs- och samtidshistoria och hur historia 'görs'

Jag började med att säga att ett historiskt perspektiv var nödvändigt för utsugna och förtryckta människor, om de ville förändra sin situation. Det gäller också för oss kvinnor. Men det betyder även att vi inte kan betrakta studiet av kvinnors biografier och den därmed förbundna samtidshistorien som något självändamål i den vetenskapliga verksamheten. I stället måste vi fråga oss vad det tjänar till. Är nedskrivandet av kvinnors bi-

Gunilla Ahlström, 'Tädgård i Tibirke', foto.

ografier inget annat än ett vetenskapligt mode, som liksom nostalgivågen hänförs av det 'gamla', utan att vilja utöva inflytande på samtiden? Måste vi inte idag mer begrunda vår aktuella samtidshistoria och fundera på hur vi ska kunna förhindra att vår (dåliga) kvinnohistoria upprepas än en gång? Studiet av kvinnors biografier måste enligt min mening bedrivas mot bakgrund av en sådan frågeställning.

Därför är det också nödvändigt att vi förenar *skrivandet* av historien med *görandet* av historien. Om vi inte gör det så förblir de samhälleliga förhållandena, även förhållandet mellan man och kvinna som ju är relaterat till alla andra förhållanden, dvs maktstrukturerna, opåverkade av vår rörelse. Idag kan vi slå fast att många kvinnors medvetande trots allt har förändrats, även långt utanför kvinnorörelsens kretsar, men de kvinnofientliga förhållandena har inte förändrats, utom på så vis att vi världen över kan se en försämring. De kvinnor som vill förena moderskap och yrkesverksamhet har lika stora svårigheter i dag som i början av sjuttioalet. Arbetsplatser för kvinnor läggs ned i stället för att byggas ut. Kvinnor arbetar till allt större del i osäkra deltidsarbeten. Kommercielliserings av kvinnokroppen genom pornografi och sexindustri, inklusive sexturism till Asien och Afrika expanderar alltjämt och leder till ett ökande våld mot kvinnor.

Att ge bara den ekonomiska krisen skulden för alla dessa företeelser och nöja oss med att kvinnor väl alltid har varit de som först avskedats i kristider hjälper inte långt. Det ger ingen förklaring till varför kvinnorörelsen hittills inte svarat offensivt på denna utmaning, utan flytt resignerat och dragit sig tillbaka till det privata. Det är just på grund av detta återtag som männen och staten känns övermäktiga. Där vi verkligen kämpar tycks oss den motsatta sidan inte så övermäktig. Det innebär visserligen inte att vi alltid har framgång.

Orsaken till detta lättvindiga återtag ser jag delvis i den individualistiska och idealiska hållningen hos många kvinnor i kvinnorörelsen. Och det hänger samman med en förträngning av *maktfrågan*. Vi har visserligen sagt att tillsammans är kvinnor starka.

Men denna styrka, denna potential som verkligen finns, har vi inte, eller inte tillräckligt, omsatt i praktisk politik. Tvärtom. Enstaka kvinnor eller kvinnogrupper som hade makt och styrka utpekades som 'manliga' och 'ledande' — de var hotfulla. De kvinnor som hade mod att angripa de härskande männen och förhållandena var visserligen först populära, många rycktes med av dem, men när det gällde att genomföra en konkret politik så övergavs de ofta eller rent av krossades. Kvinnsolidaritet tycktes alltjämt vara möjlig bara bland offren, de svaga. Det verkade ofta som om många kvinnor mådde bra av detta allmänna medvetande om sin offervillighet, sin svaghet. Många sade också uttryckligen att de inte ville ha någon makt. Sedan de en gång för alla definierat makt som 'manlig' och följaktligen dålig, återstod för dem inget annat än att söka sin befrielse utanför dessa strukturer, i en återgång till det privata eller till autonoma projekt. Idag ser många att vi inte heller i dessa projekt kan undfly de allmänna strukturerna, att vi inte kan bevara vår självständighet om vi är svaga. Den maktpotential som kvinnorörelsen utgör har hittills inte omsatts i verklig kvinnomakt. Jag anser likväl att detta alltjämt är möjligt, om vi inte reagerar på de kvinnofientliga tendenserna med ett individuellt återtag utan med att samla våra krafter och vara beredda att *göra* och inte bara studera historia.

Metodiska frågor

Om studiet av kvinnliga biografier och av samtidshistorien ska ge ett bidrag till kvinnorörelsen och till förändringen av de kvinnofientliga förhållandena måste vi fråga oss vilken metod som då ska användas.

I vårt aktionsforskningsprojekt i kvinnohuset i Köln har vi försökt ge ett bidrag till kvinnohistorien genom att dokumentera och diskutera enskilda biografier, att bygga upp något av tradition och kontinuitet. Vi vet inte hur mycket projektet har påverkat de enskilda kvinnornas liv. De har försvunnit tillbaka in i den anonyma massan av kvinnor. Men kanske bidrar den bok som är ett resultat av projektet till att andra kvinnor inser att en

förändring är möjlig och bidrar på så sätt till att göra historia. För att dokumentera och tänka över viktiga erfarenheter är redan det ett bidrag till att göra historia så länge det ännu finns några som låter sig påverkas.

Här dyker nu ett ännu svårare metodproblem upp, ett som sysselsatte oss redan i Köln men ännu mer inom ramen för fältarbetet om tredjevärldskvinnor i Holland.³ Vi har formulerat problemet på följande sätt: *Hur kan vi skriva historia medan vi gör den? Och hur kan vi göra historia medan vi skriver den?*

Vi har kommit underfund med att båda satserna med nödvändighet hänger samman och att det måste finnas en metod att förena dem. Historieskrivningen hittills — och jag räknar biografiforskningen hit — har mest varit en historieskrivning post factum, en det förgångnas historia. Vi studerar gamla eller döda kvinnors biografier. Det är naturligtvis också mycket viktigt, för alltsedan Bloch vet vi att mycken oförlöst framtid ligger i det förflutna, att de döda ibland står oss närmare än de levande. Likväl återstår problemet att det ofta när det gäller att handla här och nu är

svårt att lära av ett dött förflutet. Det förblir ofta föremål för rent historisk, kontemplativ, museal forskning. Hur skulle det kunna förändras?

Till den första satsen: nödvändigheten att skriva historia medan vi gör den, uppstår om vi vill se till att vår rörelse inte förstörs eller får nya, reaktionära funktioner. Denna historieförstörelse och dessa nya funktioner blir allt lättare att genomföra ju mindre vi själva har hållit fast vid och dokumenterat konkreta fakta. Den uppstår också därför att vi vill vidarebefordra vår rörelses målsättningar och erfarenheter till andra kvinnor, till yngre kvinnor. Hur ska det gå till utan dokumentation?

Om vi alltså inser det nödvändiga i att dokumentera vår historia, så återstår ändå frågan hur och när det ska ske. Mestadels går det inte utan en viss arbetsdelning. En dokumentationsgrupp bildas, som följer och nedskriver processen noggrant, nästan som en krönikör. En sådan uppdelning blir sedan nödvändig när alla är så engagerade av projektet, rörelsen eller aktionen att de knappt

Gunilla Ahlström, 'Kvinnligt stilleben' 1982, foto.

har tid att tänka. För att förhindra att en sådan uppdelning leder till en förnyad hierarki av skrivande och agerande kan dokumentationsarbetet rotera.

En annan möjlighet är att medvetet integrera dokumentations- och reflexionsfaser i aktionen, rörelsen osv. Varje rörelse har sina upp- och nedgångar, det finns alltid perioder av relativt lugn och stagnation och dessa perioder kan användas till en sådan bearbetning. Vid dessa tillfällen visar det sig alltid hur bra det är om det finns något slags kontinuerliga dagböcker, redogörelser, foton eller om någon samlat på protokoll från sammanträden, flygblad eller affischer. Hittills har slumpen avgjort om detta material arkiverats någonstans. I andra länder har feministerna sedan länge upprättat arkiv eller Resource Centers där litteratur om rörelsen samlas. I längden kan ingen allvarligt syftande rörelse klara sig utan institutioner som har till uppgift att samla och bevara det producerade materialet.

Detta slags historieskrivning som står nära rörelsen men möjliggör en sammanfattning av erfarenheter och kunskaper, gör det också möjligt att lära av historien. Vi kan alltså tänka över vad vi själva gjort, reflektera och bedöma först om vi har dokumenterat skeendet och våra erfarenheter.

Detta leder oss emellertid till den andra satsen. Det sker inte genom att vi samlar allt 'material' och arkiverar det (text för framtida doktorandgenerationer). Det är viktigt att vi använder det nu, för att dra fram skillnader och likheter, för att dra slutsatser, för att komma på det klara med vilken väg vi ska gå för att utveckla bättre strategier. Jag ska belysa detta med ett exempel: när vi nu slår fast att kvinnorörelsen hittills inte har tagit ställning till de kvinnofientliga tendenser som tilltar i kristider, att den inte heller syns i dagens stora folkrörelser (miljörörelse, fredsrörelse osv), då är det dags att fundera över orsakerna till detta. En analys av vår mest närliggande historia skulle enligt min mening kunna hjälpa oss att förstå att vi genom den individualistiska inskränkningen av politikbegreppet, reduceringen av erfarenhetsbegreppet till det omedelbart befintliga, koncentrationen på enskilda biografier och öden

och framför allt avståndstagandet från praktisk politik och vidgandet av vår makt har blivit så bortmanövrerade att våra handlingar och idéer lätt kan påverkas.

När vi undrar över orsakerna till denna utveckling får vi från den ortodoxa marxist-leninistiska sidan höra att ett sådant misslyckande är typiskt för småborgerligheten, som ju de flesta feminister tillhörde. Denna klass hyser alltjämt illusionen att a) sociala förhållanden kan krossas genom upplysning och förändring av medvetandet och b) om allt detta i kristider visar sig vara illusioner, att alla tror sig kunna rädda sitt eget skinn genom anpassning, genom konkurrens med varandra, återtag till det privata eller in i mytiska fantasier och för kvinnornas del återtag till barnafödande, till mannen, till äktenskapet osv.

Dessa argument tillfredställer oss inte, men om vi vill komma fram till en riktigare förklaring så är det nödvändigt att bestämma de svaga punkterna i vår rörelse, att se var den reaktionära politiken och ideologin kan göra inbrytningar, hur allt detta idag visar sig i den enskilda kvinnans biografi, var någonstans omvälvningarna sker. Om man förenar studiet av den enskilda biografien med samtidshistorien kan det bidra till större klarhet om dessa sammanhang.

Idag är all livshistoria materiellt och faktiskt bunden till hela världens historia. Detta gäller särskilt oss kvinnor. Vi har fladdrande klänningar från Indien, jeans från Sri Lanka, ögonskugga made in Hong Kong, tröjor från Peru, äter korn och nötter från Afrika och Asien, sallad från Senegal, bananer från Honduras, lyssnar på musik från Karibiska öarna och reser till Grekland, Kreta, Australien 'för att koppla av' åtminstone för en tid. Men vår politiska insikt sträcker sig inte till de förhållanden som innesluts i dessa varor, den upphör för det mesta utanför vår kända omgivning och sträcker sig ofta inte ens till hela nationen. Vi bryr oss inte om de människor som har producerat dessa varor, bryr oss inte om under vilka förhållanden de har producerat, bryr oss inte om vilken lön de får för sitt arbete.

Så i stället för att inskränka satsen 'det personliga är politiskt' till vår egocentriska och

eurocentriska punktuella konsumentståndpunkt och hela tiden fråga oss 'vad har vi för utbyte av det', skulle satsen kunna öppna våra ögon för de globala förhållanden som vi i verkligheten lever i och av. Då skulle vi framför allt förstå att vi kvinnor som konsument är direkt förenade med millioner kvinnor i tredje världen. Kvinnor som producerar de varor vi konsumerar under de värsta utsugningssystem eller t o m under tvångsarbetsförhållanden i fabriker som producerar direkt för världsmarknaden. Detta är anledningen till att dessa varor är så billiga för oss. Om dessa kvinnors arbete skulle betalas efter våra normer skulle vi inte kunna unna oss någon fladdrande indisk klänning eller resa till Kreta. Hur kommer det sig att knappast heller vi kvinnor lägger märke till dessa fakta? Kan det bero på att vi då skulle tvingas erkänna att även vi deltar i utsugningen av tredje världen, att vår sk 'avkoppling' verkar möjlig bara så länge som tredje världen, och framför allt kvinnorna i tredje världen, är fast integrerade i ett världsomspännande utsugningssystem som kallas den fria marknaden. Om vi menar allvar med vår kamp mot det kapitalistiska patriarkatet kan vi inte längre ur vårt medvetande förtränga dessa sammanhang i vilka vi lever.

Översättning: Birgitta Tulin
 Artikeln har tidigare varit publicerad i *Beiträge zur feministischen Theorie und Praxis* 7.

NOTER

1. Projektet är en del av forskningsprogrammet 'Women and Development' vid Institute of Social Studies i Haag, där jag arbetar sedan oktober 1981.
2. Jag sätter 'magisk' och 'mystisk' medvetet inom citationstecken eftersom den aktuella magivågen inte har något att göra med det som magi ursprungligen innebar, nämligen en sorts protovetenskap, ett slags empiri, genom vilken människorna skaffade sig kunskap om naturen. Dagens intresse för magi är en ren tankekonstruktion som gjorts av 'tankens' män och kvinnor, inte en form av naturtillägnelse hos människor i materiella arbetsprocesser, som t ex bondekvinnor.

3. Inom ramen för det ovan nämnda programmet 'Women and Development' genomförde vi ett sk fältarbete med de kvinnor från tredje världen som deltog i programmet. Kvinnogrupper från tredje världen kom i kontakt med holländska kvinnogrupper, båda grupperna inledde en process där de ömsesidigt lärde av varandra. Därigenom visade det sig för båda grupperna på vilka nivåer som kvinnor drabbas på samma eller liknande sätt och var skillnaderna ligger mellan kvinnor i Holland och i tredje världen. En första sammanfattning av resultaten är rapporten 'Experimenting with a New Method: Fieldwork in Women's Studies', Institute of Social Studies 1979—1981, ISS, Haag, (paper).

SUMMARY

The history of women's lives and contemporary history

Why is history important for women? They, like other oppressed groups, need history in order to understand and change their situation. History could teach them that this situation is a result of a developmental process, and not a biologically determined fact.

Through historical studies women could also reach an identity they have lost in a modern society characterized by consumerism and lack of historical insights. The women's movement, too, is threatened by this destroyal of history. It must therefore document its activities, or else the work will be forgotten and the next generation has to start from the beginning. In this connection it could be of importance to study and document the biographies of individual women. But these individual lives must be related to contemporary history.

And furthermore it must be stressed, finally, that *writing* history is no end in itself. It is as necessary to combine this writing of history with the *making* of history. This methodological problem of uniting the writing and the making of history is illustrated by Maria Mies' work in two research projects, one in a Women's House in Köln and one at the Institute of Social Studies in Haag, studying women from the third world.

Maria Mies
 Jülicher strasse 22
 5000 Köln 1
 West Germany